PERSPECTIVE PSIHOLOGICE ALE DEZVOLTĂRII ATENȚIEI ELEVILOR ÎN MONITORIZAREA CURRICULUMULUI NAȚIONAL

PSYCHOLOGICAL PERSPECTIVES ON THE DEVELOPMENT OF STUDENTS' ATTENTION IN MONITORING THE NATIONAL CURRICULUM

CZU: 159.952:373.5.046.3 **https://doi.org/10.59295/spd2024s.58**

Ana TARNOVSCHI,
ORCID: 0000-0003-2217-6237
e-mail: ana.tarnovschi@usm.md
Universitatea de Stat din Moldova

Summary. *In the national educational context, where the education system faces various challenges such as diverse educational needs and limited resources, it is essential to understand how students' attention can be developed and supported through appropriate monitoring of the national curriculum. Adapting educational materials to address different learning styles and individual needs, as well as implementing teaching strategies that promote attention, is a crucial aspect for enhancing the educational experience. Therefore, in this article, we aim to explore the psychological perspectives on the development of students' attention in the context of monitoring the national curriculum in the Republic of Moldova. We will analyze how the structure and content of the curriculum influence students' attention and discuss strategies and recommendations for optimizing this process. Our goal is to highlight the importance of an informed and adaptive approach that contributes to improving educational effectiveness and academic performance of students in the Republic of Moldova.*

Keywords: *attention, national curriculum, education, educational materials, learning style, training, development, academic performance.*

INTRODUCERE

În Republica Moldova, educația reprezintă una dintre principalele priorități ale sistemului național, având influență majoră asupra dezvoltării tinerelor generații. Sistemul educațional este structurat în conformitate cu curriculumul național, care stabilește obiectivele și standardele educaționale pentru toate nivelurile de învățământ.

Dezvoltarea atenției reprezintă un aspect important al procesului educațional, având un impact semnificativ asupra învățării și performanței academice. În contextul monitorizării curriculumului național, atenția elevilor joacă un rol major, influențând nu doar modul în care aceștia percep și înțeleg informațiile, dar și capacitatea lor de a aplica cunoștințele în diverse situații.

În acest context, dezvoltarea atenției elevilor este un aspect al procesului educațional,

având un rol direct asupra eficienței învățării și performanței academice. Deoarece atenţia este o funcţie psihică indispensabilă întregului proces de cunoaştere şi fără participarea ei nu este posibilă activitatea selectivă a psihicului, aspecte de care se leagă atât claritatea percepţiilor, cât şi fixarea lor în memorie. O serie de autori consideră atenţia o funcţie psihică cu rol de dirijare anticipativă, de pregătire a organismului pentru a recepționa ceva sau a întreprinde o acţiune, de a reliefa anumite aspecte din ambianţă, semnificative pentru subiect [4, 7, 9].

Atenţia unei persoane se diferenţiază pe baza unor însuşiri speciale în funcţie de structura şi activităţile desfăşurate predominant, de experienţă, de motivație, valorificându-se potențialul înnăscut specific acestui proces.

Volumul atenţiei se exprimă prin numărul de elemente sau unități informaționale (litere, silabe, cuvinte, cifre, figuri geometrice) înregistrate de subiect relativ simultan. Volumul mediu al atenției este de 5-7 elemente. Caracteristicile specifice ale atenției sunt:

- *Concentrarea atenţiei* presupune capacitatea de a focaliza atenţia asupra unui fenomen, obiect, informație şi de a o distrage de la celelalte.
- *Stabilitatea atenţiei* se referă la persistenţa, în timp, a posibilităţii de a menține atenţia asupra unui obiect, fenomen, acţiune. Stabilitatea atenției este condiționată de complexitatea şi bogăția stimulului, de natura sarcinii, de motivaţia pentru activitatea desfășurată.
- *Mobilitatea sau flexibilitatea atenţiei* constă în deplasarea şi reorientarea de la un obiect la altul în intervale cerute de desfăşurarea activităţii.
- *Distributivitatea atenţiei* este acea însușire care permite unei persoane să desfășoare, concomitent, mai multe activităţi cu condiţia ca măcar una din ele să fie relativ automatizate [8, 9].

Așadar, atenția, ca proces cognitiv fundamental, influențează modul în care elevii percep, procesează și aplică informațiile.

În Republica Moldova, monitorizarea curriculumului național joacă un rol important în asigurarea coerenței și relevanței materialelor educaționale. Totuși, pentru a fi eficient, curriculumul trebuie să țină cont de aspectele psihologice ale atenției elevilor, inclusiv de modul în care structura și conținutul său pot influența capacitatea de concentrare și implicarea acestora în procesul educațional.

ROLUL ATENȚIEI ÎN PROCESUL DE ÎNVĂȚARE

Atenția joacă un rol esențial în procesul de învățare, influențând profund modul în care elevii percep, procesează și aplică informațiile. Iată cum atenția contribuie la diferitele aspecte ale învățării [1, 2, 4]:

- *Percepția și selectarea informațiilor* – focalizarea pe stimuli permite elevilor să se concentreze asupra informațiilor relevante și să ignore distragerile. Aceasta este esențială pentru a putea înțelege și asimila concepte noi, deoarece

doar informațiile pe care elevii le consideră importante sunt prelucrate în detaliu. Într-un mediu de învățare, adesea aglomerat și plin de distrageri, atenția ajută elevii să filtreze stimuli neimportanți și să se concentreze pe sarcinile educaționale.

- *Memorarea și retenția* – atenția este importantă pentru codarea informațiilor în memorie. Informațiile, cărora elevii le acordă o atenție mai mare, sunt mult mai probabil să fie memorate și reținute pe termen lung. Iar activitățile care implică un grad ridicat de atenție contribuie la consolidarea memoriei, deoarece procesul de învățare devine mai eficient atunci când elevii sunt complet implicați și concentrați.
- *Înțelegerea și aplicarea conceptelor* – atenția permite elevilor să analizeze și să înțeleagă în profunzime conceptele prezentate. O concentrare adecvată ajută la dezvoltarea unei înțelegeri mai nuanțate și mai complexe a materialului educațional. Elevii care sunt atenți sunt mai capabili să aplice cunoștințele în contexte practice sau la rezolvarea problemelor. Atenția susținută ajută la transferul informațiilor în situații noi și variate.
- *Participarea activă și implicarea* – elevii care reușesc să-și mențină atenția sunt mai motivați și implicați în procesul educațional. Participarea activă la lecții și activități educaționale este adesea rezultatul unei atenții eficiente. Atenția contribuie la interacțiunile eficiente cu colegii și profesorii. Elevii atenți sunt mai predispuși să participe la discuții și să colaboreze în grupuri.
- *Rezolvarea problemelor și luarea deciziilor* – atenția joacă un rol important în gândirea critică și în procesul de rezolvare a problemelor. Capacitatea de a analiza informațiile și de a lua decizii bine fundamentate, determină nivelul de concentrare al elevilor. Elevii care sunt atenți sunt mai capabili să planifice și să organizeze sarcinile educaționale într-un mod sistematic, ceea ce contribuie la eficiența și succesul învățării.
- *Reglarea emoțională și comportamentală* – atenția este legată de reglarea emoțională. Elevii care își mențin atenția, sunt mai capabili să gestioneze emoțiile și să facă față stresului asociat cu provocările educaționale. Atenția influențează comportamentele de învățare, cum ar fi respectarea termenelor limită și completarea sarcinilor. Elevii care sunt capabili să-și mențină concentrarea, sunt mai puțin susceptibili de a întâmpina probleme legate de procrastinare sau distragere.

Atenția este fundamentală pentru procesul de învățare, influențând toate etapele, de la percepția informațiilor la aplicarea cunoștințelor și gestionarea emoțiilor. Un sistem educațional eficient trebuie să sprijine dezvoltarea și menținerea atenției elevilor, oferind un mediu structurat, resurse adecvate și strategii didactice care să promoveze concentrarea și implicarea. Prin optimizarea atenției, elevii pot beneficia de o experiență educațională mai eficientă și mai satisfăcătoare.

MODELE DE ÎNVĂȚARE CARE CONTRIBUIE LA DEZVOLTAREA ȘI ÎMBUNĂTĂȚIREA ATENȚIEI ELEVILOR:

Există mai multe modele și strategii de învățare care contribuie la dezvoltarea și îmbunătățirea atenției elevilor. Aceste modele sunt concepute pentru a stimula implicarea activă, a menține concentrarea și a susține procesul educațional. Iată câteva modele și tehnici care se dovedesc a fi eficiente[3,1,5] :

1. Modelul învățării active. Învățarea activă implică participarea activă a elevilor în procesul educațional, în loc să fie simpli receptori ai informației. Acest model se bazează pe implicarea directă a elevilor, prin activități interactive care stimulează atenția și motivația. Tehnicile propuse în cadrul acestui model, vizează elaborarea de discuții și dezbateri. Participarea în discuții de grup și dezbateri, ajută elevii să înțeleagă în mod activ materialul educațional. Activitățile practice și simulările permit elevilor să aplice conceptele într-un context interactiv și captivant. Iar lucrul la proiecte sau cercetări le oferă elevilor oportunitatea de a explora subiectele de interes într-un mod activ și personalizat.

2. Modelul învățării pe bază de probleme (Problem-Based Learning – PBL). Învățarea pe bază de probleme este un model în care elevii rezolvă probleme complexe și reale, ca parte a procesului de învățare. Acest model promovează gândirea critică și atenția prin implicarea activă în găsirea de soluții. Prin analiza studiilor de caz, elevii își concentrează atenția asupra problemelor specifice și își dezvoltă soluțiile practice. Lucrul în echipă la proiecte, bazate pe probleme, permite elevilor să se angajeze activ în identificarea și soluționarea problemelor.

3. Modelul învățării experiențiale. Învățarea experiențială se bazează pe învățarea prin experiență directă și reflecție asupra acestei experiențe. Acest model ajută elevii să fie mai atenți și implicați prin aplicarea practică a cunoștințelor. Activitățile practice, cum ar fi experimentele științifice sau proiectele creative, permit elevilor să experimenteze conceptele în mod direct. Elevii sunt încurajați să reflecteze asupra experiențelor lor de învățare, ceea ce le îmbunătățește înțelegerea și menține atenția.

4. Modelul învățării colective. Învățarea colectivă implică colaborarea între elevi, pentru a rezolva sarcini și a învăța împreună. Acest model promovează atenția prin interacțiunea socială și schimbul de idei. Elevii lucrează în grupuri pentru a discuta și a rezolva probleme, ceea ce le permite să își împărtășească perspectivele și să învețe unii de la alții. Totodată, elevii sunt încurajați să își prezinte cunoștințele și să explice conceptele altora, ceea ce întărește atenția și înțelegerea.

5. Modelul învățării adaptative. Învățarea adaptativă se referă la ajustarea materialelor și strategiilor educaționale pentru a răspunde nevoilor individuale ale elevilor. Acest model îmbunătățește atenția prin adaptarea la stilurile și ritmurile diferite de învățare. Crearea de planuri de învățare, care se potrivesc nevoilor și preferințelor individuale ale elevilor, ajută la menținerea atenției și a implicării, iar utilizarea de resurse educaționale diverse, cum ar fi materiale vizuale, auditive și interactive, poate menține interesul și atenția elevilor.

6. Modelul învățării auto-dirijate. Învățarea autodirijată se bazează pe capacitatea elevilor de a-și organiza și controla propriul proces de învățare. Acest model promo-

vează atenția prin implicarea activă în gestionarea și planificarea propriilor activități educaționale. Elevii își stabilesc obiectivele de învățare și își monitorizează progresul, ceea ce le îmbunătățește concentrarea și motivația. Astfel, procesul de autoevaluare le permite elevilor să reflecteze asupra propriilor realizări și să ajusteze strategiile de învățare în funcție de nevoile lor.

7. Modelul învățării prin feedback. Învățarea prin feedback se bazează pe utilizarea feedback-ului constructiv pentru a îmbunătăți performanța și atenția elevilor. Feedback-ul oferă elevilor informații esențiale despre progresul lor și îi ajută să rămână concentrați pe obiectivele de învățare. Testele și evaluările frecvente oferă feedback continuu și oportunități de ajustare a strategiilor de învățare, iar oferirea de feedback detaliat și constructiv ajută elevii să înțeleagă erorile și să îmbunătățească performanța lor.

Fiecare dintre aceste modele de învățare contribuie la dezvoltarea și îmbunătățirea atenției elevilor într-un mod diferit, dar complementar. Implementarea lor poate ajuta la crearea unui mediu de învățare dinamic și stimulant, care să sprijine concentrarea și implicarea activă a elevilor în procesul educațional.

Adaptarea curriculumului național pentru optimizarea atenției elevilor

Analizând cercetările în domeniu, constatăm că procesul psihologic al atenției este valorificat în curriculumul național prin diverse modalități care vizează sprijinirea și dezvoltarea abilităților de concentrare și implicare a elevilor [2,5,6]. Evidențiem câteva modalități prin care atenția este integrată și valorificată în curriculumul național:

- ✓ ***Structurarea și organizarea curriculumului.*** Curriculumul național din Republica Moldova este structurat pentru a facilita o abordare echilibrată a învățării, contribuind la menținerea atenției elevilor. Aceasta include fragmentarea conținutului, informațiile sunt împărțite în unități și module mai mici, ceea ce ajută la prevenirea supraîncărcării cognitive și permite elevilor să se concentreze pe sarcini mai scurte și mai bine definite. Diversificarea activităților, curriculumul include o varietate de activități educaționale care mențin interesul elevilor, de la lecții interactive și proiecte de grup la activități practice și experimente. Această diversificare ajută la menținerea atenției și implicării elevilor.
- ✓ ***Strategii didactice și metodologice.*** Pentru a sprijini dezvoltarea atenției, curriculumul național promovează utilizarea unor strategii didactice care sunt concepute pentru a stimula și susține atenția elevilor. Se încurajează utilizarea metodologiilor de învățare activă, care includ dezbateri, simulări și jocuri educaționale. Aceste metode sunt menite să capteze și să mențină atenția elevilor prin implicarea activă în procesul de învățare. Feedback continuu prin evaluările formative și feedback-ul sistematic sunt integrate în curriculum pentru a ajuta elevii să se autoevalueze și să-și ajusteze strategiile de învățare, contribuind astfel la menținerea atenției și motivației.
- ✓ ***Personalizarea și diferențierea învățării.*** Curriculumul național promovează diferențierea instruirii pentru a răspunde nevoilor individuale ale elevilor, ceea

ce ajută la îmbunătățirea atenției. Se acordă atenție nevoilor educaționale specifice ale elevilor prin planuri de învățare personalizate, care sunt concepute pentru a aborda diverse stiluri de învățare și niveluri de capacitate. Totodată, curriculumul include resurse educaționale adaptate, care sunt menite să sprijine elevii cu dificultăți de concentrare, oferindu-le materiale și strategii care să le faciliteze învățarea.

- ✓ ***Evaluarea și monitorizarea.*** Pentru a evalua impactul curriculumului asupra atenției elevilor, sunt implementate metode de evaluare care includ evaluări sistematice. Se efectuează evaluări periodice pentru a monitoriza progresul elevilor și pentru a ajusta strategiile didactice în funcție de nevoile acestora. Evaluările sunt concepute astfel, încât să permită feedback constructiv și să sprijine dezvoltarea continuă a atenției. Datele colectate din evaluări sunt analizate pentru a identifica tendințe și pentru a adapta curriculumul astfel, încât să răspundă mai bine nevoilor elevilor și să sprijine dezvoltarea abilităților de atenție.
- ✓ ***Pregătirea cadrelor didactice.*** Curriculumul național include și formarea continuă a cadrelor didactice, axată pe dezvoltarea competențelor necesare pentru a sprijini atenția elevilor prin training profesional. Cadrele didactice sunt instruite în utilizarea tehnicilor și strategiilor care promovează atenția și implicarea elevilor. Acest lucru include formarea în managementul atenției și utilizarea resurselor educaționale eficiente prin oferirea de resurse și suport. Profesorii au acces la resurse educaționale și suport metodologic, pentru a implementa practici de învățare care favorizează atenția și concentrarea elevilor.

CONCLUZII

În Republica Moldova, procesul psihologic al atenției este valorificat în curriculumul național printr-o abordare integrată care vizează structura, metodologia, personalizarea și evaluarea învățării. Prin implementarea unor strategii și resurse adecvate, se urmărește sprijinirea dezvoltării abilităților de atenție ale elevilor, contribuind astfel la îmbunătățirea eficienței educaționale și a performanței academice. Adaptarea continuă a curriculumului și a practicilor educaționale este esențială pentru a răspunde nevoilor diverse ale elevilor și pentru a asigura un mediu de învățare optim. Monitorizarea eficientă a curriculumului național în raport cu dezvoltarea atenției elevilor vine cu provocări, inclusiv:

- *Variabilitatea individuală* – elevii au capacități și nevoi diferite în ceea ce privește atenția. Este esențial să se ia în considerare aceste diferențe și să li se ofere suport adecvat.
- *Stimuli perturbatori* – mediul educațional poate include distrageri externe care pot influența atenția elevilor. Crearea unui mediu de învățare structurat și fără distrageri poate contribui la îmbunătățirea atenției.

Pentru a aborda aceste provocări, se recomandă:

- *Formarea cadrelor didactice.* Instruirea profesorilor în tehnici de management al atenției și în utilizarea resurselor educaționale adecvate poate contribui la îmbunătățirea experienței de învățare a elevilor.
- *Integrarea tehnologiei educaționale.* Utilizarea tehnologiilor educaționale interactive poate stimula atenția și implicarea elevilor prin furnizarea de resurse și activități captivante.
- *Evaluarea continuă.* Monitorizarea și evaluarea continuă a impactului curriculumului asupra atenției elevilor pot ajuta la identificarea și implementarea celor mai eficiente practici educaționale.

REFERINȚE

1. *Curriculumul şcolar: provocări şi oportunităţi de dezvoltare*. În: Materialele Conerinței ştiințifice internaționale, 7-8 decembrie 2018, Chişinău, coord. şt.: Lilia Pogolşa, Nicolae Bucun; IŞE „Lyceum”, 2018.
2. DARII, L. *Metodologia evaluării curriculum-ului disciplinar*. Institutul de Științe ale Educației; coord. şt.: Vladimir Guțu, dr. hab., prof. univ. Ch., 2002. 34 p.
3. *Ghid metodologic: Instrumente de implementare a tehnologiilor în învăţământul general*. Svetlana Nastas (coord.), Aurelia Pisău, Ionela Hîncu [et al.]; Inst. de Ştiinţe ale Educaţiei. – Chişinău: IŞE, Tipogr. „Print-Caro”, 2018, 86 p. ISBN 978-9975-48-140-3.
4. GOLU, M. *Bazele psihologiei generale*. Bucureşti: Editura Universitară, 2002, ISBN 973-99615-8-4.
5. GUȚU, Vl. *Dezvoltarea și implementarea curriculumului în învățământul preuniversitar: cadrul conceptual*. Chişinău: „Litera”, 2000. 80 p. ISBN 997574-250-5.
6. GUȚU, Vl., BUCUN, N., GHICOV, A., [et al.]. *Cadrul de referinţă al curriculumului naţional*. Coord.: Lilia Pogolşa, Valentin Crudu ; Min. Educaţiei, Culturii şi Cercet. al Rep. Moldova. Chişinău: Lyceum, 2017, F.E.-P. „Tipografia Centrală”, 104 p. ISBN 978-9975-3157-7-7.
7. HAYES, N., SUE, O. *Introducere în psihologie*. Bucureşti: ALL, 1997.
8. JELESCU, P. *Psihologie generală: Manual pentru colegiile pedagogice*. Chişinău: Univers Pedagogic, 2007.
9. TARNOVSCHI, A., RACU, J. *Psihologia proceselor cognitive: note de curs*. Chişinău: CEP USM, 2017. ISBN 978-9975-71-948-3.

***** Articolul este realizat în cadrul Subprogramului (2024-2027) „*Teoria și metodologia monitorizării și dezvoltării continue și ciclice a curriculumului școlar*”, cifrul 01.14.01.